

Lokalhistorie midt i Nordsjælland

Slægten på Wendelholmgård i Tjæreby

Efter besøg på Wendelholm og samtaler med Knud Wendelholm og gennemgang af hans og arkivets oplysninger om slægten, gården og Tjæreby er denne beretning tilrettelagt og nedskrevet af Ole Blåkilde, og Lissi Carlsen har arrangeret illustrationerne.

Dette er Lokalhistorisk Nyt nr. 2, juni 2008, 5. årgang, fra

Lokalarkivet for
Alsønderup-Tjæreby Sogne
i Hillerød Kommune

**- et arkiv for almindelige menneskers historie –
Stor tak for sponsorstøtte til arkivet for perioden fra 1.10.2007**

Hillerød Byråds Fritids- og Kulturudvalg, Rådhuset, 3400 Hillerød.

Kontorland A/S - Alt Til Kontoret. Industrivænget 15, 3400 Hillerød. Tlf. 48 25 36 66.
www.kontorland.dk

Dines Jørgensen & Co. A/S. Rådgivende Ingeniører F.R.I., Kirsebærallé 9-11, Ullerød, 3400 Hillerød. Tlf. 48 26 06 66. E-mail: dj@dj-co.dk - www.dj-co.dk

Thorkild Jørgensen VVS Aps., Aut. VVS-installatør, Ryagergårdsvej 3, Annisse, 3200 Helsingør. Tlf. 48 79 13 60, mobil 20 11 85 57.

Nordtag A/S v/direktør Jørgen Simonsen, Mestervangen 7, 3220 Græsted. Tlf. 48 36 36 36, fax. 48 36 36 30, www.nordtag.dk

Entreprenørfirmaet Brødrene Jørgensen I/S, Frederiksværksgade 168, 3400 Hillerød. Tlf. 4821 0428. Mobil 2146 2804 (Henrik Jørgensen). Mobil 2146 2805 (Steen Jørgensen), Fax 4821 0458

G.D.A., tømrer- og snedkermester Gert Dyrløv Andersen, Torsholms allé 8, Tulstrup, 3400 Hillerød. Tlf. kontor 4828 5550, mobil 2028 9950, fax 4828 6746.

HHM Ejendomme A/S. Ejendomsudvikling og –rådgivning. Krakasvej 7 C, 3400 Hillerød. Tlf. 4826 3737. www.hhmejendomme.dk

DanBolig, Søderberg/Nielsen Aps, Frederiksværksgade 7, 3400 Hillerød. Tlf. 48 24 21 11. Fax. 48 24 21 69. E-mail: Hilleroed@danbolig.dk

Ti-Kanten Farvehandel, Københavnsvej 2-4, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 50 49 & **malermester Niels Ole Jensen**, Hillerødvej 8, Alsønderup, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 50 49.

Ullerød SuperBrugs. Midt i Lokalarkivets medlemskreds. Frederiksværksgade 119, Ullerød, 3400 Hillerød. Tlf. 4826 0289.

TømrerLodberg, Aps., Syrenvej 1, Tulstrup, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 65 34. Bil 21 28 68 29. Fax 48 28 65 36.

Harløse VVS. Aut. Gas-, vand- og sanitetsmester, Harløsevej 172, 3400 Hillerød. Tlf. 2825 0449
www.harloesevvs.dk E-mail: vvs@harloesevvs.dk

Joan & Ole Starks Gårdbutik. Harløsevej 164, Harløse, 3400 Hillerød. Tlf. 4824 6361.

P.M. Belægning, Brolægnings-, flise- og anlægsarbejder v/ Palle Madsen, Ravnsbjergvej 16, Nejede, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 69 44, biltlf. 23 25 05 06, fax 48 28 69 53,

Tulstrup Kompost v/ Sv. Simonsen, Nejedevej 20 A, Tulstrup, 3400 Hillerød. Tlf. 4828 6091.

Blikkenslager Claus Larsen, Aut. Gas-, Sanitets- og Vandmester, Brunebjerg 36, Tulstrup, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 65 00, Mobil 40 40 82 90.

Hillerød Grafisk Aps., Huginsvej 6 E, 3400 Hillerød, Tlf. 4826 0249, www.hillerodgrafisk.dk

Støtteforeningen for Alsønderup Sogn.

En sponsor, som ikke ønsker sit firmanavn nævnt.

Født til landmandslivet

Det havde altid ligget i luften, at Knud Wendelholm Larsen skulle være landmand. Efter syv års skolegang på Marie Mørks Skole i Hillerød forlod han da også skolen som 14-årig. Undervisningen forekom ham ligesom at sigte mod noget andet end landmandslivet, for nu at sige det mildt. Han antyder også, at hans forbliven på skolen vist heller ikke længere var skolens livret.

Men som Knud mener, var han nok ikke den eneste af de landmandssønner, der kom dagligt ind med tog eller bus til Frk. Mørks Skole i Hillerød, som følte, at deres interesser faldt noget ved siden skolens indhold og forventninger. Set i bakspejlet var skolen måske dengang heller ikke endnu sluppet helt fri for sin oprindelse som betalingsskole for døtrene af det lidt bedre borgerskab.

Altså blev Knud, fra han var 14 år, det han altid havde villet være – landmand – bonde -, som han selv siger. Fra han var 16, var han ude som landbrugsmedhjælper forskellige steder, og det skal der senere fortælles om.

En meget ung Knud Wendelholm

Den store ændring

I 1962, da Knud var 21 år, gav hans far, Otto Larsen, ejer af Wendelholmgård, Knud et valg, som kom til at lægge hans liv i en fast ramme.

Knuds mor, som altid havde været hyperaktiv på alle områder, blev ulykkeligvis ramt af sclerose. Sygdommen skred hurtigt frem og lænkede hende efterhånden i hendes sidste ti år til en kørestol. Knuds far måtte meddele Knud, at enten måtte han flytte hjem til Wendelholm og bistå sin far med driften, fordi faderen ikke længere kunne klare det alene på grund af

moderens sygdom, og ellers også måtte han sælge slægtsgården. Det lå i luften, at kom Knud hjem, skulle han med tiden overtage Wendelholm efter sin far. Men hvis faderen måtte sælge, ville Wendelholm, som slægten i adskillige generationer havde beboet, for altid være ude af slægten. Og Knud ville så som landmand være udelukket fra engang at kunne overtage den fædrene gård.

Knud, som endnu var ungkarl, valgte så at flytte hjem til sine forældre på Wendelholm i 1962. Og han har siden boet på Wendelholm, kun midlertidigt afbrudt af et ophold på landbrugsskole fra november 1964 til april 1965. Wendelholm har så siden været Knuds udgangspunkt for, hvad han har foretaget sig – og det er en hel del, hvad der også senere her vil blive fortalt om, men først skal der fortælles om Tjæreby, slægten og gården Wendelholm.

Om Tjæreby Sogn og Wendelholm.

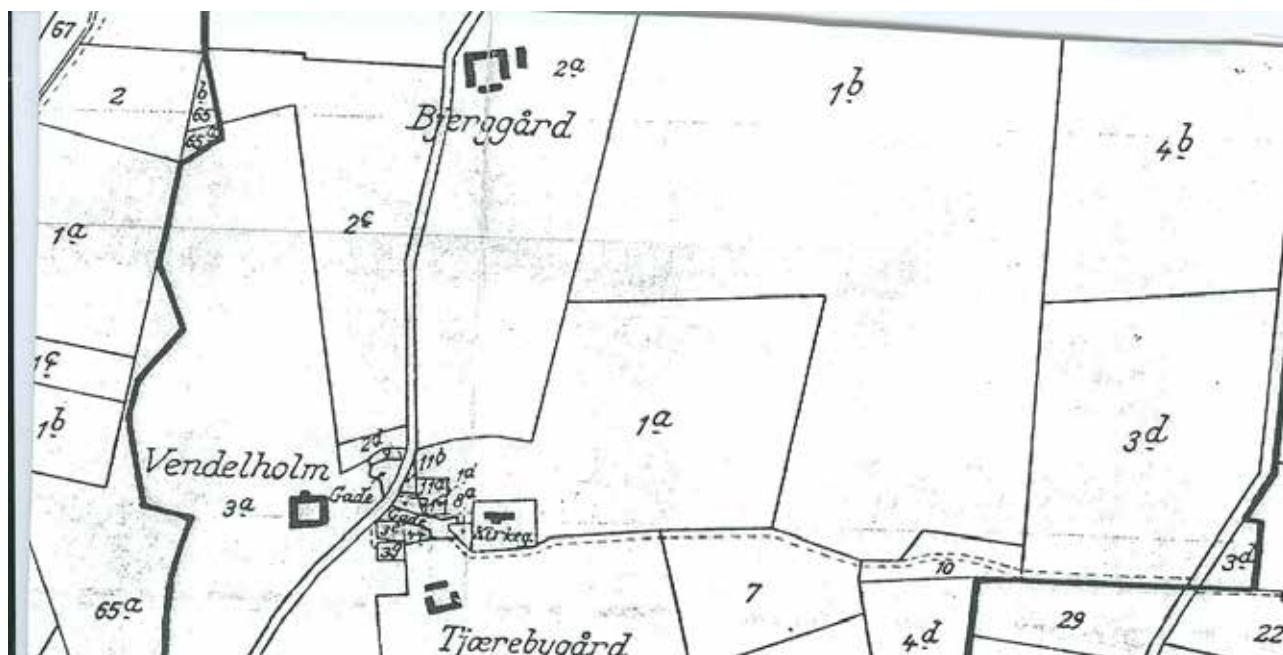
Fra 1670 til 1699 var Christian den Femte Danmarks konge. Han lod foretage en opmåling af landets jord, bl.a. selvfølgelig for at lave sig et bedre grundlag for fordelingen af landboernes skatter og afgifter, som var blandt hovedindtægterne for den enevældige konge og dermed for staten. Resultatet kaldes Christian den Femtes matrikel af 1682.

På den tid var kongen jo ejer af al jord og alle bebyggelser i Nordsjælland uden for købstæderne. Vore forfædre var fæstere, en slags forpagtere og lejere af kongens landbrugsejendomme og andre huse. I de tre landsbyer i Tjæreby Sogn var der i 1682 i alt 26 gårde, samt 9 huse med landbrugsjord og 4 uden jord.

Gårdene og husene fordelte sig således: I Harløse 15 gårde, samt 4 huse med jord og 3 uden. I Ullerød 7 gårde og 5 huse med jord, og i Tjæreby 4 gårde og et hus uden jord. Når der her skrives ” i ” landsbyerne, betyder det, at alle gårdbygninger og huse lå inde i dem og klumpede sig sammen. Der var stort set ingen bebyggelser ude i landskabet mellem landsbyerne, og mellem landsbyernes dyrkede jord lå store uopdyrkede overdrev.

Hvorfor har så disse gamle tal interesse? Jo, i Tjæreby Sogn boede der faktisk tilbage til den tid forfædre til den senere slægt på Wendelholm. Den første af Knud Wendelholms aner, som er registreret som født i Tjæreby Sogn, er født i 1694. Så er vi tilbage til tip-4-oldeforældre. Enhver stammer i teorien ned fra 128 tip-4-oldeforældre. Det tal reduceres dog, i den takt der er giftermål mellem fjernere slægtninge, som har nogle fælles aner.

Knuds slægt i Tjæreby Sogn går formodentlig længere tilbage end til 1694. De ligger så blot forud for en komplet registrering af fødsler, ægteskaber og dødsfald i sognets kirkebog. Men andre af hans forfædre er registreret meget længere tilbage i sognene syd, sydvest og vest for Tjæreby Sogn.

Matrikelkortudsnit over landsbyen Tjæreby , ca. 1958.

Kongen – Nordsjællands herremand – ejede som nævnt såvel jord som bygninger samt alle naturværdier. For det alt sammen skulle kongen have afgifter af brugerne. Landboerne måtte som brugere og beboere ikke selv eje fast ejendom, gårde og huse, før dengang kongen omkring år 1800 afhændede gårdene til bøndernes selveje. Først herefter kunne de sælge jord og gårde, som nu også kunne arves, men afgifterne til kongen, staten, fortsatte. På Wendelholm blev fæsteren, som hed Hans Olsen, ejer i 1795

Før selvejet kom, lod kongen landsbyernes jord udskifte. Det var en omfordeling. Hvor jorden til hver gård før havde ligget spredt i mange strimler i landsbyens tre vange, blev jorden til den enkelte gård nu samlet. Det blev en samling og individualisering af hver gård, fordi de nu hver fik tillagt et samlet areal, og på den tid fik gårdene også navne ved siden af deres hidtidige numre. I Tjæreby fik de fire gårde navnene Bjerggården, Vendelholm, Tjærebygård og den fjerde hed efter sit formål Præstegården. Wendelholms begyndelsesbogstav har gennem tiderne skiftet mellem V og W, men W forekommer længst tilbage, og slægten på gården har fastholdt det dobbelte W.

Tjærebygård og Wendelholm ligger formodentlig nogenlunde omtrent, hvor de lå ved Christian den Femtes matrikel i 1682, men har været brændt og er nok blevet genopført nogle gange i tiden siden. Bjerggårdens bygninger blev på et tidspunkt flyttet ud af Tjæreby landsby til, hvor de nu ligger.

Sognekommunerne oprettedes fra 1842. Tjæreby Kommunes udstrækning svarede geografisk til Tjæreby Kirkesogn. I 1945 ændrede kommunen navn til

Harløse Kommune, bl. a fordi posten til Tjæreby Kommune forsinkedes for tit af først at skulle vende i andre landsbyer i landet ved navn Tjæreby.

Vendelholmgård. Luftfoto fra før gården nedbrændte 6. juni 1938. Tre af de fire sammenbyggede længer var gamle og med stråtag, herunder beboelseshuset. Otto og Gerda Larsen, Knuds forældre, var 2 måneder før blevet gift og havde fået stuehusets indre sat i stand. Med det brændte alle gårdens gamle klenodier og slægtsmøbler, også ældre fotos af slægt og ejendom. En stedlig mand var ildspåsætter.

I 1960'erne købte Harløse kommune Bjerggården. Man ventede et trafikknudepunkt ved gårdens jord af de kommende veje, Isterødvej, Herredsvej og Hillerød Motortrafikvej, hvis endelige linieføring dog endnu var ukendt. Efter Harløse Kommunes indlemmelse i Hillerød Kommune i 1970 overtog Hillerød Kommune al fast ejendom, hidtil ejet af Harløse Kommune, herunder Bjerggården, som siden bl.a. er blevet depot og magasin for Folkemuseet.

Tjæreby Præstegårds oprindelige avls- og beboelsesbygninger fra 1612 blev revet ned i årene 1949 til 1951, og som ny præstegård opførtes en ny beboelsesbygning. Det meste af jorden til præstegården – engang landsbyens største – var længe før solgt og lagt ind under Bjerggården.

Tilbage af de oprindelige fire gårde i Tjæreby er inde i landsbyen nu kun Wendelholm og Tjærebygård. I modsætning til Wendelholm er Tjærebygård ikke på samme måde en slægtsgård. Den har i 1900'årene været i handel og

har skiftet ejer flere gange. I længst tid – vist fra 1932 - var den ejet af Carl Andersen, som var født i sognet og havde sognefoged Fr. Nielsen i Alsønderup som svigerfar. Carl Andersen var ligesom Knuds far en ivrig opdrætter af Frederiksborgheste. Hans sønnesøn, Gert Dyrlov Andersen, driver i vore dage snedker- og tømrervirksomhed i Tulstrup og ejer gården Torsholm der.

Om slægten på Wendelholm

Wendelholm genopbygget efter branden med fritliggende stuehus modsat den gamle beboelselænge. Murermeister Jørgen David Nielsen, Alsønderup, og tømrermeister Frederiksen, Meløse, nyopførte gården inden udgangen af 1938. Se også fotoet på s.6.

Slægten fra Wendelholm kan føre sine aner længere tilbage, end mange af nordsjællandsk landboslægt kan. I tidlig tid boede de fleste af de aner, som kan spores, i sognene syd og vest for Tjæreby Sogn. De ældst registrerede er født omtrent da Chr. d 4. blev konge sidst i 1500-årene i Lille Rørbæk, Snostrup og Tollerup – tæt på Frederikssund, som blot ikke eksisterede dengang. De var tip-8-oldeforældre, som man i teorien har 2.048 af. Her er alle kendte fæstebønder på gårde, ejet af kongen. .

Et meget stort antal nordsjællændere kan som Knud Wendelholm føre deres aner tilbage til Lars Larsen, gårdfæster på Nittebjerggård i Jørlunde Sogn, født 1621, bl.a. også Lissi Carlsen og Ole Blåkilde, som arrangerer denne beretning. I lokalarkivet for Alsønderup-Tjæreby har vi på EDB registreret navne på mellem 20.000 og 30.000 fra dengang og op i nutiden, som har Lars Larsen blandt deres forfædre eller er indgiftet med hans efterkommere. Til Knud er han og hans kone to af Knuds 1.024 tip-7-oldeforældre.

For alle Knuds forfædre gælder, at hvor erhverv kan findes, er de kongens gårdfæstere og efter overgangen til selveje, gårdejere, dog med en enkelt undtagelse. De sydligste sogne, de kommer fra, er Veksø, Søsum, Udesundby og Jørlunde. Undtagelsen er repræsentanter for gejstligheden, nemlig Svend Villumsen Liung, født i 1691 og sognepræst i Ørsted, en tip-5-oldefar til Knud Wendelholm. Slægten Liung kommer til Nordsjælland ved en sønnesøn, Vilhelm Villumsen Liung eller Lyng, student fra latinskolen i Hillerød i 1774 og senere sognedegn og skoleholder i Lille Lyngby Sogn.

Efter sit erhverv hørte degnen til de laveste på rangstigen inden for gejstligheden, og det gav ham ret til at føre fast efternavn, hvad folk af bondestanden ikke måtte og skulle før fra 1860'erne. I landbostanden havde man derfor indtil da efternavn efter faderens fornavn. Blev man bonde og forlod en stand, f. eks. den militære eller kirkelige, der gav ret til fast efternavn, så mistede ens børn denne ret.

Sognedegnens søn, Søren Vilhelm Lyng, en tip-tip-oldefar til Knud Wendelholm, ejede gården Bremerholm i Store Lyngby og rykkede ned i bondestanden. Derfor mistede hans børn retten til det faste efternavn Lyng. Søren Lyngs børn hed Sørensen eller Sørensdatter efter hans fornavn.

Blandt de rigtig mange efterkommere efter Søren Lyng har imidlertid mange senere bidt sig fast i Lyng som mellemnavn, men andre fra en anden landsdel sikrede sig tidligt eneret til det som efternavn. Dog fik Lars Søren Larsen, gårdejer Lars Larsens søn fra Harløse, bevilling til navnet Lyngh-Larsen. Det var i 1926. Han var sognepræst i Helsingør fra 1914-40, men fik ikke sønner til at føre navnet videre.

De første aner til slægten på Wendelholm, som vi møder registreret som hjemmehørende i Tjæreby Sogn, er blandt Knuds tip-4-oldeforældrene, og muligvis kommer slægten ind som ejere på Wendelholm med tip-tip-oldeforældrene, Hans Christiansen, 1755-1811, og Sidse Hansdatter, født 1761. Men helt sikkert bor disses datter, Maren Hansdatter, født 1802, der. Hun er gift med Jørgen Nielsen, født i Ullerød i 1798. Han står som gårdejer på Wendelholm, og hun som hans kone ved folketællingen i 1834. Slægten videreføres på gården gennem deres datter, Ane Margrethe Jørgensdatter, som var gift med Søren Larsen, der var født i Tjæreby Sogn i 1831. De er Knuds oldeforældre.

En søn af dem fik også navnet Søren Larsen, 1876-1947. Han blev gift med Johanne Margrethe Mortensen, som var født i Harløse i 1879. De videreførte Wendelholm og blev Knuds farfar og farmor.

Som det ses, er man med Knuds bedsteforældre nået til fire eller tre forudgående generationer på Wendelholm. Hver af disse generationer har –

som også de efterfølgende - haft andre børn end dem, som videreførte Wendelholm. En del af disses efterkommere befinder sig selvfølgelig på egnen og er fjernere slægtninge til Knud. Men derudover er der jo også slægtninge inden for de slægter, som indgiftes på Wendelholm.

Axel Søren Larsen, født 1900, Knuds farbror, foran gårdens moderniserede længe, se .t.v.på fotoet på s. 4. Bemærk de franske – spidsnæsede – træsko, endnu landboernes daglige fodtøj på den tid, samt at ikke kun piger gik med lange strømper. Og så er fotoets genstand en Frederiksborghest, tidens hovedsamtaleemne blandt egnens landmænd..

Knuds farfar og farmor fik 11 børn, hvoraf jo kun en, Knuds far, Otto Larsen, 1912-1994, kunne overtage gården. Han var nr. 8 af 11.

Som altid ved et køb, der er et generationsskifte af en gård, hvor der er flere søskende, men kun en kan overtage gården, er det en delikat og problemfyldt sag, fordi alle søskende kan mene, at de økonomisk bør være ligestillede, som ved en arv. Vi har her ikke plads til at berette om disse mange søskende til Knuds far, men skal dog nævne, at et par emigrerede til Argentina, hvilket har givet Knuds børn, Heinrich og Heidi, anledning til en rejse til Argentina for nylig med besøg hos slægtninge der.

Landbosamfundenes blomstringstid.

Knuds bedsteforældre og forældre levede i, hvad der trods nogle kriser var landbrugssamfundenes blomstringsperiode. Det var perioden fra driftsomlægningen til mælke- og svineproduktion og produkternes industrialiserede forarbejdning kom i slutningen af 1800-årene og indtil mekaniseringen af de enkelte landbrug og den begyndende affolkning af landbruget i 1950- og 1960erne.

Stuehuset på Wendelholm i Knuds bedsteforældres tid med brønd, pumpe og vandtrug.

Knud Wendelholm er født i april 1941. Fra sin tidlige barndom husker han, at hans forældre havde to karle, en ugift fodermester og en tjenestepige, alle på kost og logi. Videre kom der konehjælp til tøjvask og fjerkræplukning og et sjak koner til kartoffeloptagning med hånd. Der var normalt 26 køer, som blev malket med hånd. Til alt markarbejde var hånd- og hestekraft energikilderne.

Gårdens driftsform var næppe meget anderledes i Knuds bedstefars tid. Dog fik bedsteforældrene 11 børn, som nok udgjorde en del af gårdens arbejdskraft. Den økonomiske landbokultur var dengang bestemt af hestekøretøjers rækkevidde, såvel til let som tung transport. Kirkesognes og sognekommuners størrelser var nok en følge heraf. Selv om jernbanen i 1863 kom til Hillerød, og Hillerød-Frederiksværkbanen fik station i Harløse ca. 1898, var det stadig hestekøretøjerne, man måtte bruge alle andre steder, også til alt gods, som skulle så langt som til eller fra jernbanernes stationer.

Som de lokale erhvervsøkonomiske og kulturelle behov opstod, måtte de fleste opfyldes inden for hestekøretøjets rækkevidde, typisk mejerierne. I forvejen måtte man lokalt udføre, hvad ovenfra blev pålagt sognerådene at gøre. Det var ærefuldt at blive indvalgt, og det gav erfaringer i organisering og ledelse af fællesskaber, som rakte fra selskaber om tyrehold og tærskværk til andelsmejerier, gymnastik- og skytteforeninger, forsamlingshuse m.v.

Søren Larsen, Knuds bedstefar, er et godt eksempel på en gårdejers medvirken i lokale fællesskaber og løsning af lokale behov. Født i 1876, på Folkehøjskole i vinteren 1894 til -95, blev gift 1897 og overtog Wendelholm efter sin far i 1904. Han blev bestyrelsesmedlem i Andelsmejeriet Egholm i Meløse 1906-08. Fra 1908-12 var han i Tjæreby Sogneråd, herefter fra 1913-17

og igen i 1923 udpeget til ejendomsskyldsvurderingsmand. Fra 1922-26 var han i Tjæreby Menighedsråd, men vist allerede fra 1911 kirkeværge.

Vi ved ikke, hvilke foreninger Knuds farfar ellers var med i, udover et fælles tærskeværk med lokomobil som drivkraft, og at han i 1919 var formand for A/S Tjæreby Friskole, som vi desværre ellers ikke ved noget rigtigt om.

Otto og Gerda Larsen, Knuds forældre, som overtog Wendelholm i april 1938.

Knuds far, Otto Larsen, fik også del i de stedlige tillidsposter, i sognerådet, som formand for skolekommissionen og som menighedsrådsformand. Han udnævntes også til sognefoged og brandfoged. Sognefogeden var den lokale politimyndighed i sognet. Han førte bl.a. lægdsrullen. Alle unge værnepligtige mænd skulle lade sig registrere hos ham, hvorefter de senere skulle møde på session, som han deltog i. Han var giftefoged. Han udstedte hundetegn og opkrævede den tids hundeskatt. Som brandfoged stod han for brandbekæmpelsen i sit distrikt, herunder da Bjerggården brændte i 1954. Tjæreby Sogns hestetrucke og håndbetjente sprøjte fra 1902 blev brugt, og den findes nu i restaureret stand igen på Bjerggården i Folkemuseets magasiner der. Otto Larsen var også formand for kontrolforeningen, som ansatte en kontrolassistent til den interne mælkekontrol i medlemmernes besætninger til ejernes indseende og justeringer.

Parallelt med Otto Larsens aktivitetsniveau var Knuds mor, Gerda, meget aktiv i sygeplejeforeningen, som bl.a. ansatte lokal sygeplejerske, som på cykel kørte rundt til sognets syge. Der skulle på mange måder indsamles penge til den forening. Hun var også, indtil sygdommen ramte hende, meget aktiv i gymnastikforeningen. Ingen af disse Otto og Gerda Larsens opgaver eksisterer mere i Harløse-Tjæreby lokalsamfund, undtagen menighedsrådet.

Den erhvervsøkonomiske udvikling for landbruget kom til at række ud over sognene. Det begyndte måske med andelssvineslagterierne i Frederikssund og Hillerød, hvor jernbanen var vigtig for transport af produkter og tilførsel af hjælpemidler. Men udviklingen fremkom også med landbrugets behov for forsyning udefra, hvor forsyning på sogneniveau af råstoffer ikke kunne opfylde behovene. Man oprettede egnsdækkende andelsforeninger.

Hillerød og Omegns Andelsfoderstofferforening var en af disse egnsforsyningsvirksomheder. Otto Larsen, Wendelholm, blev indvalgt i bestyrelsen her og blev senere i 12-15 år formand. Hvervet krævede mange ture til Hillerød og meget papirarbejde for bestyrelsesformanden, og der stod respekt om det.

Knuds tid som landbrugsmedhjælper ”i det fremmede”.

Som 16-årig fik Knud sin første plads hjemmefra. Ved landbruget blev man fæstet for ½ år, fra maj til november og fra november til maj. Man fik også den forud aftalte løn efter et halvt år – altid mere for sommeren end for vinteren. Men man fik først sin løn, når det halve år var gået. Knud erindrer en halvårsløn på 2.400 kr.

Knud havde pladser rundt i Nordsjælland og fik prøvet varianterne i bedriftsformerne, hvor han var, og han deltog der i de lokale ungdoms- og idrætsaktiviteter. Efter forskellige pladser traf Knud en pige fra Falster, og det gav ham lyst til træffe hende igen. Så han tog resolut en plads for ½ år i Marbæk på Falster. Men han traf ikke pigen igen. Men i stedet gentog historien sig på en måde. Han traf nu en pige, som var fra Neustadt i Tyskland, så hvorfor ikke finde en plads som landbrugsmedhjælper i Tyskland et sted i nærheden af Neustadt.

Som tænkt, så gjort. Knud fik sådan en plads. Men det viste sig, at det med Neustadt i Tyskland var som med Tjæreby i Danmark. Der er ikke kun en by med det navn, men en håndfuld. Det var ikke pigens Neustadt, men et andet, som Knud var kommet i nærheden af. Så hende fandt han ikke igen.

Tiden i Tyskland fik en helt anden betydning for Knud. Han fik lært sproget, og han fik livslange venskaber, som han siden har plejet. Og han er jævnligt vendt tilbage. På et tidspunkt tog han initiativ til at oprette det særdeles lokale ”Tjærebyrejser”, som organiserer grupperejser med lejet bus til Tyskland - mest med deltagere fra den enorme personkreds, som Knud

gennem sine mange aktiviteter har haft kontakt med. Her i juni 2008 går turen med "Tjærebyejser" og Knud som leder til skyttefest i Hannover.

Det var i 1962 Knud kom hjem på Wendelholm for at bistå sin far med bedriften under moderens sygdom. Det var det år, hvor han fyldte 21, så han var en ung mand med energi også til de fritidsinteresser og -hverv, som lokalområdet i de kommende år kunne give anledning til.

Fastelavnsridning 1957 eller 1958

Den gamle skik med fastelavnsridning eksisterede endnu i Tjæreby Sogn i Knuds ungdom. Med musikledsagelse i et hestekøretøj red sognets ungdom udklædt og pyntet fra ejendom til ejendom og samlede ind til et eller andet – oprindeligt æg til punch til ungdommens aftenfest, nu også penge til stole i forsamlingshuset. Efter beværtningen undervejs på ejendommene kunne stemningen efterhånden blive ret høj.

I 1964 blev Knud gift med Kate Stahlhut. Hun var ikke opvokset ved landbruget, men i København. Hun og Knud traf hinanden ved høstfesten i 1961 i Harløse Forsamlingshus. Hun var feriegæst hos sin ældre fætter, den kendte smedemester Poul Christoffersen i Harløse. Deres mødre var

søskende. Knud fremhæver Kates store tilpasningsevner til landmandslivet og hensyntagen til Knuds sygdomssvækkede mor, som trods sygdom stadig måtte føle sig som husmoder på gården. Ved siden af at være landhusmor har Kate haft job ude, bl. a. hos Falck og på Sygehuset. Kate og Knud fik en datter og to sønner, Heidi, Heinrich og Jannich. Vi springer her frem i tiden og nævner, at sønnen Heinrich i dag er ejer af gården Wendelholm, men at Knud og Kate fortsat bebor stuehuset.

Tilbage til 1962. Da Knud flyttede hjem, engagerede han sig i foreningen "Landboudommen", som iværksatte aktiviteter af interesse for unge af begge køn, opvokset ved landbruget, bl. a. besøg på landbrugsejendomme og virksomheder med tilknytning til landbruget. Knud var også med og drivkraft til oprettelsen af en lokal idrætsforening.

I 1971 døde Knuds mor i sit femoghalvtredsindstyvende år efter at have brugt kørestol i ti år. Knuds far solgte herefter gården til Knud og insisterede på at fraflytte. Knud var nu som 30-årig selvstændig gårdejer på Wendelholm.

Da Knud blev orkesterleder uden at have lært at spille

Knud blev engang ringet op af en ven, som havde et problem. Han var fritidsmusiker og havde lovet at komme ud og spille sammen med en makker.

Knud Wendelholm i midten som orkesterleder, forsanger og trommeslager.. Fra venstret Henning Værnekjær, Jan Ingemann, Torben Müller, Benny Nielsen og Bjørn Baunebæk., Fra en af deres mange spilleaftner i Jydeforeningen i Lyngby Storcenter, ca. 1990.

Men vennens makker havde svigtet. For at kunne opfylde sin kontrakt, manglede vennen en mand til trommerne. Det mente han, Knud sagtens kunne klare. Han skulle bare øve sig lidt med et trommesæt i den korte tid, der var. Knud vægrede sig, men lod sig overtale for at hjælpe vennen.

Det gik imidlertid meget godt, så vennen fik knyttet Knud til sig som sin trommeslager. Sommetider var de flere end to ude og spille, så Knud kom ligesom ind i en kreds af musikere. Han blev også truppens forsanger. Da vennen på et tidspunkt holdt op, fortsatte Knud med at spille med de andre, og pludselig var han den, der tog imod bestillinger og betaling og skaffede medspillere - orkesterlederen.

Fra Blue Trio til Blue Tabu

Knud og to medspillere kaldte deres gruppe Blue Trio. På et tidspunkt udvidede Knud imidlertid gruppen. Da de nu var flere end tre, var det jo noget misvisende at kalde sig en trio. Man måtte finde på et nyt navn tæt på det hidtidige, som var godt indarbejdet. Og så blev Blue Trio til Blue Tabu. Man taler jo ikke om det, der er tabu, men talte alligevel om orkesteret.

Blue Tabu. Fra venstre Torben Müller, Morten Møller Nielsen (mangeårigt bestyrelsesmedlem i Alsønderup-Tjæreby Lokalarkiv), Knud Wendelholm og Palle Lynkvist. Fra en jagtfest i Sverige i 2004.

Blue Tabu blev gennem mange år et meget efterspurgt danseorkester i hele Nordsjælland og tager stadig ud og spiller. Knud var udover orkesterets trommemand også forsanger. Blue Tabu havde i en del år ret faste engagementer. I en lang periode spillede de hver weekend på Esrum Kro. På tirsdage havde de mange sølvbryllupsfester.

Blue Tabu havde faste månedlige engagementer, f.eks. i Kgs. Lyngby og på Ølsted Kro, og de havde mange foreningsfester på kroer og i forsamlingshuse. Det højeste antal spilledage, som Knud har haft af et års 365 dage, var 92. Det er godt hver fjerde dag i gennemsnit.

Både Landmand og Musiker?

Musikken fik et noget uventet omfang, som for Knud ikke rigtigt var foreneligt med det traditionelle landbrug, hvor dagen startede tidligt med malkning af køerne. Når orkestret var ude og spille, varede det til ret langt ud på natten, før Knud nåede hjem – det kunne dårligt svare sig at gå seng før morgenmalkningen og mejeriets afhentning af mælken.

Resultatet blev, at malkekøerne på Wendelholm blev afskaffet i 1973. Knud gik over til kreaturer i løsdrift til slagtning. De kræver ikke så meget pasning. Men gårdens grise skulle også fodres om morgenen. Det blev på længere sigt også uforeneligt med de mange spilleaftener og –nætter. Året efter ophørte så svineavlen på Wendelholm.

Wendelholm var nu en planteavlsejendom med tilknyttet fedekvæg i løsdrift. Men i 1988 ophørte Knud også med at have fedekvæg.

Da Knud havde overtaget Wendelholm, medførte ændringerne i driftsformerne og anskaffelse af en stor maskinpark til hans omfattende forpagtninger, at han byggede en ny hal, som ses her bagved de hidtidige bygninger. Man kan godt se, at vejen til Ny Harløse før gik tæt på bygningerne, men nu er rettet ud. .

På længere sigt, som landbruget udviklede sig, blev to ting nødvendige for at drive planteavl: En stor maskinpark, og for at kunne udnytte en stor ma-

skinpark optimalt et større areal end Wendelholms 80 tønder land. Knud blev derfor forpagter af landbrugsjord i stor stil.

De maksimale arealer, som han har haft i forpagtning, har været i alt 700 tønder land. Så har han haft to landbrugsmedhjælpere ansat.

Blandt de arealer, som Knud har haft i forpagtning i kortere eller længere tid, kan nævnes jorden til Hillerød Handelsskole og jorden til Hillerød Børnehaveseminarium, som jo var bygget som landbrugsskole med tilhørende 58 tønder land, der nu bliver bebygget.

Jorden til Viemosegård i Ullerød, som Hillerød Kommune har købt, har Knud også haft forpagtet, ligeledes de tilbageblevne 16 tønder land til Tjæreby Præstegård.

Blandt arealerne til gårde, hvor Knud har haft forpagtninger, er Rydegård og Andersgård i Freerslev, Lykkegård i Højbjerg og Tjærebygård samt i en kort periode Bauneholm i Bendstrup.

Denne opremsning er slet ikke udtømmende, men blot eksempler på større forpagtninger.

Den selvkørende mejetærsker ser ud til at være kørt fast ud for Harløses tidligere lokale Nødehøj telefoncentral.

- og der må en traktor til..

Knud og jagten

Da landboerne blev selvejerbønder omkring år 1800 opretholdt kongen sin ejendomsret til jagten på landmændenes jord. De måtte ikke gå på jagt på egen jord. Først midt i 1800-årene afskaffedes kongens jagtret, og ejerne fik selv retten til jagt på egen jord. Fra da af udviklede mange landmænd en stærk jagtinteresse, således også i Knuds slægt. Knud er dermed opvokset med denne interesse, som han har dyrket al sin tid på Wendelholm.

Lokalsamfundets krav – lokalsamfundets tarv

Den sammenhængende bebyggelse omkring Frederiksværksvej i Frederiksborg Slotssogn fortsatte i 1960-erne ind i Ullerød. Sognerådet rettede ind efter, at befolkningsstygden i Harløse Kommune nu lå i Ullerød, købte jord, anlagde Falkevej til erhverv og Ålholmparken til boliger, solgte grunde, byggede på Kirsebær Allé kommunekontor og sammen med Alsønderup Kommune Ålholmplejehjemmet, og på Teglværksvej den ny Ålholmskole, og rensningsanlæg i Ullerød sammen med Hillerød Kommune. Harløse Skole fra 1941 i Ny Harløse solgte Hillerød Kommune efter kommunenedlæggelsen til amtet som specialskole, så alle børn fra Harløse og Tjæreby nu skulle ind og gå i skole på Ålholmskolen i Ullerød. Kort efter Harløse Kommunes nedlæggelse i 1970 var beboertallet i Ullerød så stort, at et nyt selvstændigt Ullerød Kirkesogn udskiltes fra Tjæreby Kirkesogn

Tilbage i tidligere Harløse Kommune og Tjæreby Kirkesogn uden Ullerød var kun ca. 600 beboere, og eneste offentlige institution var Tjæreby Kirke med et kombineret møde- og konfirmandlokale. Videre var der det beboerejede Harløse Forsamlingshus, hvis drift man udover et mindre kommunalt tilskud selv måtte skaffe pengene lokalt til, samt driften af Harløse Andelsvandværk. Alt, hvad der skulle arrangeres og organiseres lokalt, bortset fra de kirkelige handlinger, skulle ske ved aktive beboeres frivillige fritidsarbejde og selvfinansiering.

Der kom en del tilflyttere til Harløse og Tjæreby området, hvoraf mange ikke havde landsbysamfundenes traditioner for naboskab og fælles aktiviteter under neglene. Det blev svært at opretholde et lokalsamfund, hvorfra alle kommunale institutioner og det tæt beboede Ullerød var fjernet. I et så fåtalligt og efterhånden forskelligt sammensat lokalsamfund, kunne det være vanskeligt at fastholde overordnede mål for lokalsamfundets opretholdelse og liv uden at fortabe sig i uenigheder om detaljer, og det kunne i det hele taget være et problem at få det fornødne antal beboere til at engagere sig aktivt.

Knud Wendelholm har også i årene siden 1970 prøvet at tage sin tørn for Harløse-Tjæreby lokalsamfund. Der har for ham ligget en tradition og en nedarvet familiemæssig forpligtelse til at tage et lokal aktivt medansvar, selv om tiderne og vilkårene var blevet totalt ændrede. Han har påtaget sig bestyrelseshverv i Harløse Forsamlingshus og været husets formand i en række år, og han har været indvalgt i Tjæreby menighedsråd i en længere periode og i bestyrelsen for Harløse Andelsvandværk.

Selvfølgelig har han ikke undgået de uoverensstemmelser, der kan fremkomme ved at påtage sig hverv og ansvar. Både fra nogle, der selv har forholdt sig helt passive, og fra andre, som også har villet tage ansvar, men blot ikke altid har været af samme mening.

Men det er nødvendigt for lokalsamfundets fortsatte fælles liv at nogen tager ansvar i perioder af deres liv. Knud Wendelholm nyder nu på disse områder sit otium, men man må sige, at han gennem årene sammen med sin ægtefælle af bedste evne og god vilje har stillet megen fritid til rådighed for det lokalsamfund, hvori slægtsgården Wendelholm er hjemmehørende.

Fester på Wendelholm samler ikke kun familie, men næsten det halve sogn. Her fejrer Knud Wendelholm sin 60-års fødselsdag i 2001.

LOKALARKIVET & ARKIVFORENINGEN FOR ALSØNDERUP-TJÆREBY SOGNE

- oprettet i 1988 - 20 års jubilæum i 2008 -

Arkivet er åbent alle mandage 18.30-22.00. En anden dag og et andet tidspunkt kan altid aftales med arkivleder & kasserer Lissi Carlsen, tlf. 48 28 64 49..

Arkivets beliggenhed: Kør til Alsønderup og ad Baunevej (vejen til Bendstrup). Drej lige efter Alsønderup Skole ind ved skiltningen til "Rønnehuset" og til Baunevej 12. Gå til skolebygningen til højre og ned ad kældertrappen og frem til lokale 014.

Arkivets post-, telefon- og e-mail-adresse: Arkivleder & kasserer Lissi Carlsen, Stutmesterparken 3, 2. sal, 3400 Hillerød. Tlf. 48 28 64 49. E-mail: lissi@carlsen.mail.dk

Kontingent i 2008 80 kr., par i alt 125 kr.: **Sponsorer** 500 kr. eller efter behag mere.

344 personlige medlemmer har indtil 5. juni betalt kontingent for 2008.

Økonomi 2007 Indtægt kr. 65.686, heraf kommunalt tilskud kr. 17.000 Udgift: kr. 66.706.

Bank. Danske Giro kt.109–7938. Nordea reg..2276 kt..8968504194. **CVR-nr.** 30320573

Dette magasin Oplag 500 stk. 4 gange årligt. **Redaktør:**Ole Blåkilde. **ISSNnr:**1603-7561.

Tryk: Hillerød Grafisk, Huginsvej 6 E, 3400 Hillerød. **Modtagere:** Medlemmer, sponsorer, presse, Hillerød Byråds medlemmer, andre arkiver m. fl. **Eftertryk** af tekst tilladt med kildeangivelsen: "Alsønderup-Tjæreby Lokalkarkivs magasin nr. 2, juni..2008", af illustrationer dog kun efter arkivets accept forud og evt. mod en mindre betaling.

Arkivet og foreningen drives af frivillige. Ingen modtager løn eller andre ydelser herfor.

STØT ARKIVETS MULIGHEDER. Lad os låne dine fotoalbums og dine løse eller indrammede fotos af familie, ejendomme, begivenheder og andet lokalt til affotografering, før de ældste fotos blegner, eller fotografierne spredes blandt dine efterkommere, så det kan glemmes, hvem der er på.

Se ovenfor, hvordan arkivleder Lissi Carlsen kan kontaktes.